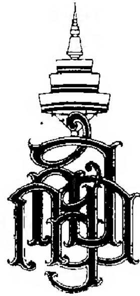

พระพรประทาน

อันความดีเท่านั้นบันดาลได้
ให้ความสุขทั้งหลายปรากฏเกิด
เป็นลาภยศบรรดามีที่เลอเลิศ
เป็นทุกสิ่งที่ประเสริฐสุดพรรณนา

อันวันคืนเดือนปีที่ผันผ่าน
เรื่องของกาลมิใช่สิ่งพึงถือสา
พึงทำดีดังพระพุทธวัจนา
ทุกสิ่งดีจักมีมาไม่เลือกกาล

ขอตั้งความหวังไว้ให้เป็นพร
ศรัทธาอย่าแคลนคลอนจงอาจหาญ
ทำความดีดังที่พระพิชิตมาร
โปรดประทานสอนด้วยพระกรุณา

สก. พระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดบวรนิเวศวิหาร ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓

พระพรประทาน

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ที่ระลึก ในการทำบุญแผ่นดินไทย

ณ วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร

ในพระบรมราชูปถัมภ์

มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๓

อย่าดื้อกับพระพุทธเจ้า
อย่าดื้อกับพระพุทธศาสนา

พระพรประทาน

ปีพุทธศักราช ๒๕๓๒ พ้นไปแล้ว ปีพุทธศักราช ๒๕๓๓ เข้ามาถึง เป็นปีใหม่แล้ว

ปีใหม่กี่ปีกี่ปีก็เป็นที่รอกันมาก ส่วนหนึ่งของผู้รอปีใหม่เป็นผู้มีความคิดหวัง ว่าทุกข์ร้อนที่มีอยู่อาจหมดไปพร้อมกับปีเก่า ปีใหม่อาจได้เป็นสุขสนุกสบาย

ที่จริงความสุขที่แท้นั้นไม่ได้เกิดเพราะวันคืนเดือนปีผ่านไปหรือผ่านมา และไม่ได้เกิดเพราะเหตุอื่นใด แต่เกิดเพราะการได้มาพบพระพุทธศาสนา ได้มาอยู่ในสกุลผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้มาอยู่ในสกุลผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ที่สำคัญคือได้เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาด้วยจิตใจจริง

พระพุทธศาสนาทำให้เกิดความสุขอย่างแท้จริงได้ เพราะทำให้ได้ยินได้ฟังได้อ่านได้รู้จักพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้ใจรับพระธรรมไว้เป็นพื้น ระยะแรกหรือเมื่ออายุยังน้อยอาจรับไว้อย่างลึก ๆ ไม่รู้ตัวว่าได้รับพระธรรมไว้ แต่ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้รับคุณประโยชน์ของพระธรรมแน่นอนแล้ว เป็นคุณประโยชน์ที่อาจเพียงอยู่ในส่วนลึก ยังไม่ปรากฏชัดเจนแก่ตนเอง

การได้รับรู้รับฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าเสมอ ๆ คือการสั่งสมบุญกุศล

บุญกุศลหรือความดีความฉลาดรู้จักดีรู้จักชั่วนี้แหละเป็นเหตุแห่งความสุขที่แท้จริง เป็นบุญกุศลที่ผู้นับถือพระพุทธศาสนาคุ้นเคยมาแต่เล็กแต่น้อย ตั้งแต่ยังไม่รู้เดียงสา

บุญกุศลไม่ใช่สิ่งที่ผู้มั่งมีทรัพย์สินเงินทองเท่านั้นทำได้ ไม่ใช่เพียงการทำบุญใส่บาตรบริจาคจำนวนมากสร้างปูชนียสถาน ผู้ยากจนแทบไม่มีเลี้ยงชีวิต ไม่สามารถทำบุญใส่บาตรได้เลยตลอดชีวิต เมื่ออยู่ในสกุลผู้นับถือพระพุทธศาสนาย่อมมีความสุขได้ เพราะไม่มากก็น้อยย่อมเคยได้ยินได้ฟังได้รู้ ว่าพระพุทธเจ้าทรงสอนไว้อย่างไรบ้าง

และคำสอนของพระพุทธเจ้า คือพระพุทธศาสนานั้น เป็นไปเพื่อความสุขความเจริญรุ่งเรืองความสวัสดีของผู้ปฏิบัติจริงอย่างแน่นอน ไม่เป็นอื่นเลย

ผู้ปฏิบัติจริงตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนคือ ผู้ไม่ดื้อกับพระพุทธเจ้า ไม่ดื้อกับพระพุทธศาสนา

เมื่อเด็กน้อย ๆ จะทำลายชีวิตเล็กชีวิตน้อยเช่นบี้มดตบยุงสักตัวสองตัว ก็จะถูกประท้วงตามความเคยชินบ้างตามความ

รู้สึกบาปบุญจริงใจบ้าง ว่า "บาป อย่าทำ" นั่นคือการสอนศีล ๕ ข้อ ๑ เว้นจากทำลายชีวิตใด

เมื่อเด็กน้อย ๆ หยิบของเพื่อนฝูงน้อย ๆ ด้วยกันติดไปบ้าน มารดาบิดาที่ดีมีความรู้จักบาปบุญคุณโทษ ก็จะประท้วง "ไม่ใช่ของเรา หยิบมาบาป เอาไปคืน อย่าทำอีก" นั่นคือการสอนศีล ๕ ข้อ ๒ เว้นจากถือเอาสิ่งของของผู้อื่นที่เจ้าของไม่ได้ให้ คือไม่ลักขโมย

เมื่อเด็กน้อย ๆ เกเรแกล้งเพื่อน คว้าของรักของหวงแหนของเพื่อนไปถือไว้ซ่อนไว้ ไม่ยอมคืนให้ ทำให้เพื่อนผู้เป็นเจ้าของโกรธแค้นขุ่นเคือง ก็จะถูกประท้วง "บาป ไม่ใช่ของของตัว เจ้าของเขาหวงของเขา ของเราเรายังหวง" นั่นคือการสอนศีล ๕ ข้อ ๓ เว้นจากประพฤติผิดในของรักชอบของผู้อื่น

เมื่อจะถามอะไรเด็กน้อย ๆ ให้ได้ความจริง ก็จะสำทับว่า "พูดให้จริงนะ ถ้าพูดไม่จริง บาป" นั่นคือการสอนศีล ๕ ข้อ ๔ เว้นจากพูดไม่จริง

บ้านเรือนใดมีผู้กินเหล้าเมายา เด็ก ๆ ก็จะต้องได้ยินเสมอว่า "บาปกรรมอะไรนะ กินแต่เหล้าแต่ยา" นั่นคือการสอนศีล ๕ ข้อ ๕ เว้นจากดื่มน้ำเมาคือสุราเมรัย

ทั้งหมดนี้ที่ชาวพุทธได้ยินได้ฟังมาตั้งแต่รู้ความบ้างไม่รู้ความบ้าง คือศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา ที่ทั้งผู้สอนและผู้รับ

คำสอนอาจไม่รู้ ว่านั่นคือศีลที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ จึงกล่าวได้ไม่ผิด ว่าพระพุทธศาสนาหรือศีลในพระพุทธศาสนาได้ทะนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงพวกเราชาวพุทธมาแต่เล็กแต่น้อยแต่อ้อนแต่ออก พึงสำนึกพระคุณอันยิ่งใหญ่หาที่เปรียบมิได้นี้ ที่ได้รับจากพระพุทธศาสนา

เราต่างเป็นตัวเป็นตนขึ้นมาเพราะพระพุทธศาสนาจริง ๆ ดีได้เพียงนี้ ไม่ดีน้อยกว่านี้ เพราะพระพุทธศาสนาไม่ดีเพียงเท่านี้ ไม่ดีไม่มากกว่านี้ เพราะพระพุทธศาสนา ถ้าไม่อยู่ในแวดวงโอบอ้อมอย่างดีที่สุดของพระพุทธศาสนาเราจะไม่เป็นเช่นนี้

แม้ทุกคนจะไม่เป็นใหญ่เป็นโตมั่งมีศรีสุขทัดเทียมกัน คนหนึ่งเกิดในสกุลสูง คนหนึ่งเกิดในสกุลต่ำ คนหนึ่งเป็นเศรษฐีมั่งมีเหลือล้น คนหนึ่งยากจนไม่มีจะกิน คนหนึ่งฉลาดปราดเปรื่อง คนหนึ่งทึมทึบโง่เขลา ก็ไม่ใช่ความบกพร่องหรือความไม่ยุติธรรมของพระพุทธศาสนา เป็นความบกพร่องหรือไม่บกพร่องของแต่ละคนเอง ความไม่บกพร่องของคนที่สมบูรณ์พูนสุขคือความมีสัมมาปัญญาย่อมอยู่ในความประคับประคองของพระพุทธศาสนา ไม่ดื้อกับพระพุทธเจ้า ทรงสอนอย่างไรไม่ฝ่าฝืน นอบน้อมปฏิบัติเชื่อฟังอย่างตั้งใจจริง ความบกพร่องของคนที่ขาดแคลนไม่มั่งมีสมบูรณ์พูนสุขคือความไม่มีปัญญายอมอยู่ในความทะนุถนอมเชิดชูรักษาของพระ-

พุทธศาสนาให้จริง ดื้อกับพระพุทธเจ้า ไม่ปฏิบัติจริงตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพระพุทธเจ้าทรงเตือน ความบกพร่องและความไม่บกพร่องดังกล่าวนี้ที่ทำให้เกิดความไม่ทัดเทียมกัน ความไม่บกพร่องหรือความบกพร่องดังกล่าวแม้ไม่ปรากฏในชาตินี้ในชีวิตนี้ ก็ต้องมีมาแล้วในชาติอดีตในชีวิตอดีตแน่นอน

อย่าหลงผิด คิดว่าการยอมอยู่ในความทะนุถนอมห้อมล้อมห่วงใยของพระพุทธศาสนาไม่ทำให้มีอะไรดีในชีวิต รวยก็ไม่รวย

อย่าหลงผิด คิดว่านับถือพระพุทธศาสนามาตั้งแต่เกิด นับถือมาตั้งแต่ปู่ย่าตาทวด ลำบากยากจนอยู่อย่างนั้น พ่อแม่ปู่ย่าตาทวดก็จน ถึงตัวเองก็ยังจน ลูกหลานเหลนโหลนก็คงลำบากยากจนต่อไป แต่คนศาสนาอื่นเขามั่งมีศรีสุข และยังมีพอเผื่อแผ่แบ่งปันช่วยคนยากจนที่นับถือพระพุทธศาสนาให้มีความสุขความสบายร่ำรวยขึ้นได้ด้วย คนนับถือพระพุทธ-ศาสนาต้องพึ่งเขา ต้องให้เขาช่วย ต้องให้เขาเลี้ยง นับถือพระพุทธศาสนาจนกว่าเขา ลำบากกว่าเขา แล้วจะดีอย่างไร

อย่าหลงผิด คิดว่านับถือพระพุทธศาสนาจนกว่าเขาจะดีอย่างไร ต้องทำให้รวยได้จึงจะดี

อย่าหลงผิดคิดเช่นนี้

อันความคิดเช่นนี้เป็นความคิดเคลือบแคลงสงสัยที่ไม่ควรจะเกิดขึ้นในจิตใจของผู้มีปัญญา ที่มีบุญได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ได้อยู่ในสกุลผู้นับถือพระพุทธศาสนา และได้นับถือพระพุทธศาสนาแล้วด้วยตนเอง

ผู้นับถือพระพุทธศาสนาคือพุทธศาสนิกชนไม่ได้ยากจนเข็ญใจไปทั้งหมด และผู้ต่างศาสนาก็ไม่ได้สูงส่งมั่งมีศรีสุขไปทั้งหมด ที่ลำบากยากจนต่ำต้อยที่ผู้นับถือพระพุทธศาสนาหรือผู้ร่วมศาสนาต้องช่วยเหลือเกื้อกูลก็มีไม่น้อย เป็นความจริงที่เห็นกันอยู่ ผู้นับถือพระพุทธศาสนาที่สูงศักดิ์สูงส่งพร้อมพรั่งทุกประการก็ไม่ใช่ไม่มี มีอยู่มากมาย สามารถให้ความอุปการะเกื้อกูลผู้ต่างศาสนาก็ได้มิใช่น้อย อย่ามองข้ามความจริงนี้ อันจะนำให้คิดอย่างไม่ยุติธรรมต่อพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม ความคิดที่ไม่ถูกต้องไม่ยุติธรรมต่อพระพุทธศาสนาเช่นนี้ อย่าถึงกับจะทำลายพระพุทธศาสนาได้เลย แม้จะทำพระพุทธศาสนาให้มัวหมองสักน้อยนิดก็ทำไม่ได้ แต่จะเป็นการทำลายตัวผู้คิดผิดเช่นนั้นเอง

ผลร้ายอย่างเบาของความคิดไม่ถูกต้องต่อพระพุทธศาสนาเช่นนี้คือจะทำให้เป็นคนดื้อกับพระพุทธศาสนา ผลร้ายอย่างรุนแรงที่จะตามมาคือจะทำให้ทิ้งพระพุทธศาสนา

เหมือนทิ้งแก้วมณีอันมีค่าที่ได้มาแล้วในมือ ผลจะเป็นอย่างไร

เปรียบดังเด็กซุกซนแสนดื้ออยู่ในอ้อมกอดอบอุ่นของมารดา ตรงหน้าเสือใหญ่ในกรงกว้าง เสือที่หน้าตาเหมือนลูกแมวที่น่ารักน่าเอ็นดู ที่มารดากลัวที่สุด ว่าลูกน้อยจะโผผวาเข้าไปหากรง ต้องตกเป็นเหยื่อของเสือร้าย ถูกตะปบขบกัดเลือดตกยางออก อกสั่นขวัญหายสำหรับผู้ใหญ่ แต่สำหรับเด็กน้อยไร้เดียงสา เสือใหญ่นั้นน่ารักนักหนาเหมือนลูกแมวตัวหนึ่งซึ่งเด็กชอบเล่นด้วยเป็นที่สุด เห็นอ้อมกอดของมารดาเป็นเครื่องกีดกั้นมิให้สมปรารถนา เมื่อดิ้นรนสะบัดหลุดได้ก็จะปราดเข้าไปชิดกรงเสือใหญ่ไม่รอรั้ง ยื่นหน้ายื่นตามือไม้หมายได้ใกล้ชิดแตะต้องเล่นหัวกับแมวเสือ แล้วในที่สุดอะไรเล่าจะเกิดกับเด็กน้อยไร้เดียงสานั้น

ศาสนาให้ความรวยให้ความจนแก่ผู้ใดไม่ได้ ทุกคนต้องทำให้ตนเอง ทุกคนต้องทำด้วยตนเอง

แต่พระพุทธเจ้าทรงชี้ทางไปสู่ความรวยได้ไปสู่ความจนได้ ถ้าไม่ดื้อกับพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้จริง ไม่มีที่จะเดินไปสู่ความจน มีแต่จะเดินถึงความรวยความมีที่ได้มาจากเหตุอันถูกเหตุอันชอบ มิใช่ได้มา

อย่างไม่ถูกไม่ชอบ อย่างเบาปัญญาหาสติไม่มี ทำผิดต่อพระพุทธศาสนาที่มีบุญคุณทะนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงชาวพุทธทุกคนมาอย่างประกอบพร้อมด้วยพระปัญญาอันเลิศด้วยพระปัญญาอันชอบ ไม่มีที่เปรียบ ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยทรงมุ่งให้ผู้ไม่ดื้อกับพระองค์มีปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถนำตนของตนไปสู่ความรุ่งเรืองสวัสดีได้

อย่างไรก็ตาม เป็นที่รู้กัน ว่าในโลกนี้ คนมีปัญญาคือคนฉลาดมีน้อยกว่าคนไม่มีปัญญาคือคนโง่ คนมีความสุขความเจริญรุ่งเรืองจึงมีน้อยกว่าคนมีความทุกข์ความยาก

ผู้ปรารถนาความสวัสดีมีความสุขความรุ่งเรืองเจริญด้วยสมบัติทั้งปวง ทั้งสมบัติทางโลกและสมบัติทางธรรม จึงพึงระมัดระวังรักษาตนไม่ให้รวมอยู่ในหมู่ผู้ไม่มีปัญญา อันมีจำนวนมากนั้น แต่พึงระวังรักษาตนเต็มสติปัญญาความสามารถให้รวมอยู่ในหมู่ผู้มีปัญญา แม้มีจำนวนน้อยนั้น

วิธีรักษาตนให้สวัสดี ได้รวมอยู่ในหมู่ผู้มีปัญญาที่น่าภาคภูมิใจ ก็มิใช่วิธีใดอื่นที่ยากเย็น เพียงอย่าดื้อกับพระ-พุทธศาสนา เป็นผู้ว่านอนสอนง่ายของพระพุทธศาสนาเท่านั้น

การทำตนเป็นผู้ว่านอนสอนง่ายของพระพุทธศาสนา คือการปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำสั่งสอนไว้ด้วยพระมหากรุณา จึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง

เด็กหยุดดื้อกับพระพุทธศาสนาด้วยคำเตือนง่าย ๆ ของมารดาบิดาครูอาจารย์ผู้ใหญ่ที่ดีทั้งหลาย คือ "บาปนะ อย่าทำ" ผู้ใหญ่ก็น่าจะหยุดดื้อกับพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับเด็ก ไม่ควรจะดื้อกว่าเด็ก ควรจะว่าง่ายกว่าเด็กเสียอีกด้วย

เมื่อประท้วงเด็กว่า "บาป อย่าทำ" ก็อย่าเพียงสักแต่พูดเพื่อเด็ก แต่พึงประท้วงใจตนเองไปพร้อมกันด้วย ดังตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น การละเมิดศีลไม่ว่าข้อใดข้อหนึ่งล้วนเป็น "บาป" ไม่เพียงบาปของเด็ก เป็นบาปของผู้ใหญ่ ของทุกคน

ผู้ใหญ่ประท้วงเด็กเตือนเด็กว่า "บาป" ก็ด้วยความรักความห่วงใย ด้วยความรู้สึกที่ลึกลงไปคือความรู้แน่แก่ใจว่าสิ่งที่ห้ามนั้นเป็นสิ่งไม่พึงทำ เพราะทำแล้วจักให้ผลเป็นทุกข์เป็นโทษ จึงได้พยายามปกป้องคุ้มครองผู้เป็นที่รักของตนให้พ้นจากทุกข์โทษภัยนั้น โดยที่ผู้ใหญ่เป็นอันมากมิได้นึกถึงตนเอง ว่าเป็นที่รักอย่างยิ่ง สมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับความปกป้องคุ้มครองให้พ้นจากทุกข์โทษภัยเช่นกัน

แม้เหตุและผลแห่งทุกข์โทษภัยสำหรับผู้ใหญ่จะใหญ่ยิ่งกว่าของเด็ก ก็ป้องกันให้พ้นได้ด้วยวิธีเดียวกับเด็ก คือหยุดดื้อกับพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้เดียวในโลกที่มิทรงมีความผิดพลาดบกพร่องแม้แต่น้อยในความรู้แจ้งเห็นจริง ทรงเป็นผู้รู้แจ้งโลกจริง ทรงรู้จบจริงหมดสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง จึงทรงรู้จักทางรู้จักวิธีรักษากายใจให้สวัสดีได้จริง และทรงมีพระกรุณาอย่างยิ่งโปรดแสดงสอนไว้ เพื่อให้ผู้ไม่ดื้อกับพระองค์ได้พบความสุขสวัสดีที่แท้จริง

เด็กที่ไม่ดื้อกับผู้ใหญ่ผู้หวังดีที่มีคุณงามความดี ย่อมได้รับความรักความเมตตาจากผู้ใหญ่ เหนือกว่าเด็กที่ดื้อกับผู้ใหญ่ ความรักความเมตตาของผู้ใหญ่ที่ดีนั้น เด็กผู้ใดได้รับ ก็เป็นที่รู้กันว่าเด็กผู้นั้นจะได้รับอะไร ๆ ที่ดีงามเป็นพิเศษจากผู้ใหญ่ เป็นเช่นนี้เป็นปกติ ผู้ใหญ่ที่ดีงามย่อมเป็นที่เคารพนับถือยกย่องของผู้คนเป็นอันมาก ที่มีปัญญา และผู้คนเป็นอันมากนั้นย่อมพร้อมที่จะทำสิ่งที่เป็นการช่วยเหลือผู้เป็นที่รักที่เมตตาของผู้ใหญ่ นี้เป็นธรรมดา การมีผู้ใหญ่เป็นที่พึ่ง ก็ที่สมัยนี้เรียกว่ามีเส้นนั่นเอง คนมีเส้นนั้นเป็นที่รู้กันอยู่ ว่ามีความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาง่ายกว่าคนที่ไม่มีเส้นคือที่ไม่มีผู้ใหญ่เมตตา

พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ที่เหนือผู้เป็นใหญ่ทั้งปวง ทรงมีพระเมตตาหวังดีเหนือใครทั้งนั้น จึงทรงเป็นที่เทิดทูนด้วยชีวิตจิตใจจริงของพรหมเทพและมนุษย์ผู้ประเสริฐทั้งหลาย ผู้ไม่ดื้อกับพระพุทธเจ้าแม้เปรียบเป็นผู้มีเส้น ก็เป็นเส้นที่ใหญ่กว่า

เส้นทั้งปวงบรรดามี ในทุกโลก ผู้มีสัมมาทิฐิมีสัมมาปัญญา คือมีความเห็นชอบมีปัญญาชอบ เมื่อปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองความสวัสดีที่แท้จริง จึงไม่ดื้อกับพระพุทธเจ้า ไม่ดื้อกับพระพุทธศาสนา ไม่ทิ้งแก้วมณีอันมีค่าในมือ

ผู้ที่เคยดื้อกับพระพุทธเจ้ามาแล้ว ดื้อกับพระพุทธศาสนามาแล้ว ได้รับความทุกข์ร้อนวุ่นวายหาความสุขสงบไม่ได้มาแล้ว ไม่ว่าจะนานเพียงไร มาบัดนี้ปีใหม่ ก็มาเริ่มต้นกันใหม่ได้ เริ่มต้นกันใหม่เถิด เริ่มต้นเป็นคนฉลาดให้จริง หยุดดื้อกับพระพุทธเจ้า หยุดดื้อกับพระพุทธศาสนา หยุดให้จริงจัง เรามีบุญนักแล้วที่ได้พบพระพุทธศาสนาได้เกิดในสกุลผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้นับถือพระพุทธศาสนาด้วยตนเอง ศรัทธาให้มั่นคงในพระพุทธศาสนาเถิด พระพุทธศาสนามีค่าสูงสุดหาที่เปรียบมิได้ อย่าหลงเห็นว่ามีค่าต่ำกว่าสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น อย่าหมิ่นพระพุทธศาสนา อย่าดื้อกับพระพุทธเจ้า แล้วนั่นแลจะสวัสดีตลอดกาล นับแต่วันปีใหม่นี้เป็นต้นไปจักเป็นสุขเบิกบานสราญใจจริง

ขออำนวยพร

สก. ญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดบวรนิเวศวิหาร

๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓

พิมพ์ที่ **พรศิวการพิมพ์**
ลาดพร้าว ๘๗ กรุงเทพ ๑๐๓๑๐
จารุพรรณ วันทนทวี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา
โทร. ๕๓๘-๘๑๒๗